

Nr 112

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående ändrade riktlinjer för den statliga exportkreditgarantiverksamheten m. m.; given Stockholms slott den 13 mars 1959.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över handelsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF ADOLF

Gunnar Lange

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås ändrade riktlinjer för den statliga exportkreditgarantiverksamheten, innebärande en effektivisering av garantiformerna och en förstärkning av garantiskyddet. Vidare föreslås, att nu gällande bemyndigande att meddela statsgaranti för exportkredit, som avser tiden intill utgången av budgetåret 1959/60, erhåller förlängd giltighet till utgången av budgetåret 1962/63.

Utdrag av protokollet över handelsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 13 mars 1959.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden NILSSON, STRÄNG, ANDERSSON, LINDELL, LINDSTRÖM, LANGE, LINDHOLM, KLING, SKOGLUND, EDENMAN, NETZÉN, JOHANSSON, AF GEIJERSTAM.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anmäler chefen för handelsdepartementet, statsrådet Lange, fråga om *ändrade riktlinjer för den statliga exportkreditgarantiverksamheten m. m.* samt anför därvid följande.

Inledning

Statsgaranti mot förlust på grund av exportkredit har meddelats alltsedan budgetåret 1933/34. Garantien har grundats på tid efter annan av riksdagen för viss tid — senast år 1957 för tiden t. o. m. den 30 juni 1960 (prop. nr 41, SU 39, rskr 120) — givna bemyndiganden, med stöd av vilka Kungl. Maj:t utfärdat kungörelser i ämnet. Prövning och avgörande av frågor om statsgaranti för exportkredit ankommer på exportkreditnämnden, för vilken instruktion utfärdats den 26 juni 1933 (nr 430; ändrad 1939: 215, 1946: 589).

Gällande kungörelse om garantigivningen är utfärdad den 9 juni 1950 (nr 321; ändrad 1953: 368, 1958: 498) och äger enligt kungörelse den 10 maj 1957 (nr 130) giltighet t. o. m. den 30 juni 1960. Den innehåller i huvudsak följande.

Exportkreditnämnden äger att till befrämjande av svensk export bevilja svensk exportör eller svensk bank eller annan svensk kreditgivare statsgaranti mot förlust på grund av exportkredit, som lämnas vid försäljning till utlandet av inhemska alster av industri, jordbruk eller fiske. Under särskilda omständigheter kan sådan garanti lämnas även vid export av icke inhemska alster. Garanti kan också i särskilda fall beviljas för entreprenad-arbeten, som utföres i utlandet, och för till utlandet levererade alster av svensk teknisk konsulterande verksamhet, särskilt då dylik verksamhet kan bli av betydelse för svensk export. Statsgaranti må i dessa fall högst avse, att ett belopp uppgående till 75 procent av den lämnade krediten kommer att inflyta eller ock att 75 procent av uppkommande förlust å krediten täcks; då särskilda skäl därtill föreligger kan dock garantien utsträckas till 85 procent. Garantien får icke avse utebliven betalning av annan anled-

ning än köparens insolvens eller sådana statliga åtgärder utomlands som allmänt moratorium, valutaspärre och dylikt. Den kan dock beviljas mot förlust till följd av opåräknat införande av importlicenser eller återtagande av meddelade licenser.

Statsgaranti kan vidare beviljas svensk exportör eller svensk bank eller annan svensk kreditgivare mot förlust på grund av lagerhållning av svenska exportvaror utomlands. Sådan garanti må högst avse, att 75 procent av uppkommande förlust i samband med lagerhållningen täckes.

Slutligen kan garanti lämnas för kredit, som av svensk bank eller annan svensk kreditgivare lämnas i samband med tillverkning och försäljning av svenska exportvaror. Därvid må garantien omfatta högst 75 procent av den avsedda leveransens värde. För garantigivningen i de båda sistnämnda fallen äger Kungl. Maj:t meddela närmare föreskrifter.

För beviljad garanti av samtliga här nämnda slag skall den som erhåller garantien erlægga en premie avpassad med hänsyn till olika inverkan omständigheter, såsom längden av avtalad kredittid, förhållandena i importlandet, andra förefintliga riskmoment och varans art. Premien skall så beräknas, att den innefattar bidrag till täckande av administrationskostnaderna för exportkreditnämnden.

Gällande statsgarantier mot förlust på grund av lagerhållning av svenska exportvaror utomlands och för kredit, som av svensk bank eller annan svensk kreditgivare lämnas i samband med tillverkning och försäljning av svenska exportvaror, må tillsammans uppgå till högst ett belopp av 100 milj. kronor. Sammanlagda beloppet för samtliga här nämnda statsgarantier må icke överstiga 600 milj. kronor. I de båda beloppen skall inräknas vad exportkreditnämnden utgivit på grund av beviljad garanti, i den mån utbetalningarna icke täcks av återbetalningar eller av inkomst av premier, sedan kostnaderna för nämndens verksamhet guldits.

Enligt beslut av 1933 års riksdag skall exportkreditnämndens premieinkomster överföras till en av riksgäldskontoret förvaltdad fond, från vilken skall täckas såväl förluster å verksamheten som nämndens administrationskostnader. I den mån fonden icke förslår därtill skall riksgäldskontoret förskotta medel till utgifterna för verksamheten.

Under tiden från nämndens tillkomst år 1933 till utgången av år 1958 har garantier utfärdats representerande ett sammanlagt ansvarsbelopp å 1 062 milj. kronor. Under de senaste åren har garantiverksamheten visat en successivt stigande omfattning. Statens ansvar för utfärdade garantier, som vid utgången av budgetåret 1956/57 uppgick till 36,3 milj. kronor, hade sålunda vid utgången av budgetåret 1957/58 stigit till 81,1 milj. kronor och vid utgången av andra halvåret 1958 till 91 milj. kronor. Vid sistnämnda tidpunkt hade nämnden dessutom preliminärt ställt i utsikt garantier representerande ett sammanlagt ansvarsbelopp för staten å ca 135 milj. kronor.

Sedan verksamhetens början till och med den 31 december 1958 har pre-

mier influtit med 31,9 milj. kronor och räntor med 3,8 milj. kronor, sammanlagt 35,7 milj. kronor. Utbetalningar för skadefall har — sedan återvinningar fråndragits — uppgått till 9,2 milj. kronor och nämndens administrationskostnader till 3,1 milj. kronor, sammanlagt 12,3 milj. kronor. Behållningen, d. v. s. nämndens reserv för att möta garantiförpliktelserna, utgjorde alltså vid utgången av år 1958 23,4 milj. kronor.

Den i förenämnda kungörelse angivna totalramen för garantigivningen å 600 milj. kronor fastställdes år 1958 efter medgivande av samma års B-riksdag (prop. B36, SU B56, rskr. B86). Tidigare utgjorde maximibeloppet för exportkreditgarantierna 300 milj. kronor. Højningen föranleddes av den skärpta konkurrensen på utlandsmarknaderna och det svenska näringslivets i samband därmed ökade behov av garantistöd vid exportförsäljning. Enbart en ökning av garantiramen har dock icke ansetts tillräcklig för att ge exportnäringen möjligheter att i kredithänseende konkurrera med andra länder. Från olika håll har framförts önskemål om en effektivisering av garantiformerna och en förstärkning av garantiskyddet. Nämnas må, att Sveriges mekanförbund i skrivelse den 21 mars 1958 hemställt om sakkunnigutredning av hithörande spörsmål. I skrivelse den 11 juni samma år har Sveriges allmänna exportförening framfört vissa synpunkter i ämnet.

Under sommaren och hösten 1958 har inom exportkreditnämnden företagits en allmän översyn av garantisystemet. Resultatet av detta arbete har av nämnden redovisats i en den 29 november 1958 avgiven promemoria med utredning och förslag rörande förstärkning av det statliga exportkreditgarantiväsendet. — Nämndens förslag är icke i alla delar enhälligt. Sålunda har ordföranden och en ledamot i särskilda reservationer anmält avvikande uppfattning i vissa frågor.

Sedan utredningen varit föremål för remissbehandling, anhåller jag nu att få anmäla ärendet.

Utredningen

Allmänna utgångspunkter

Exportkreditnämnden erinrar inledningsvis om att, då statsgaranti för exportkredit i början av 1930-talet infördes i Sverige, huvudsyftet var att åstadkomma en förbättrad sysselsättning inom exportindustrin. Förutom den stimulans som därmed gavs exportnäringen i allmänhet, åsyftades genom utformningen av garantivillkoren att bereda särskilt stöd åt vissa näringsgrenar med mera framträdande avsättningssvårigheter. I stort sett hade verksamheten samma inriktning under hela 1930-talet. Efter andra världskriget har verksamheten i huvudsak tillgodosett andra ändamål. Tidvis har garantierna utgjort ett betydelsefullt instrument för realiserandet av de handelsavtal på kreditbasis, som träffats med vissa länder. Under dollarknappheten eftersträvades en stimulans åt den export, som då ur

valutasynpunkt ansågs särskilt värdefull. I dagens läge har sysselsättnings-synpunkten åter trätt i förgrunden.

Betydelsen av exportkreditgarantierna för att tillgodose skilda samhäll-
leliga syften varierar. Under en högkonjunktur, då några svårigheter icke
föreligger att avsätta produktionen vare sig på hemmamarknaden eller
utomlands, erbjuder dessa garantier förhållandevis ringa intresse för nä-
ringslivet. Exportören kan då i stor utsträckning välja kunder och mark-
nader och hans intresse koncentrerar sig på att fördela exporten så att den
bl. a. ur prissynpunkt ger det bästa utbytet. Möjligheterna att genom kre-
ditgarantier påverka denna fördelning så att den sker på ett ur samhällets
synpunkt önskvärt sätt har visat sig vara relativt begränsade. I rådande
skärpta konjunkturläge med avsättningssvårigheter på utlandsmarknader-
na har emellertid garantierna fått ett helt annat intresse, vilket samman-
hänger med kreditgivningens ökade betydelse som konkurrensfaktor. Även
om i det internationella ekonomiska samarbetet — inom OEEC, Bernunion-
en etc. — en samordning eftersträvats av kreditvillkoren vid export torde
sålunda kunna konstateras, att en tävlan mellan olika länder pågår i att
erbjuda gynnsammast möjliga betalningsvillkor. Det stöd i form av kre-
ditgarantier som står exportörer i olika länder till buds, blir härvidlag
av stor betydelse.

För att ge den svenska exportnäringen ökade möjligheter att i kredit-
hänseende konkurrera på utlandsmarknaderna anser nämnden det ange-
läget att en effektivisering kommer till stånd av det svenska garantisyste-
met. Därvid bör bl. a. eftersträvas att ge det en sådan utformning att det
smidigt kan anpassas efter utvecklingen och varieras i styrka. För närva-
rande lider verksamheten av en viss bundenhet. Detta sammanhänger med
att garantivillkoren under årens lopp — för att tillgodose skiftande ändamål
— ändrats och byggts på genom relativt detaljerade anvisningar, som fast-
ställts av riksdagen. Av utvecklingen påkallade jämkningar i villkoren kan
därför icke vidtagas utan riksdagens hörande, vilket — på grund av den
fördröjning som en riksdagsbehandling nödvändigtvis innebär — kan vara
förenat med stora olägenheter. Enligt nämndens mening torde med hän-
syn härtill riksdagens ställningstagande i fortsättningen böra begränsas till
de viktigare elementen i garantisystemet, såsom den finansiella ramen för
verksamheten, vilka garantiformer som skall tillämpas, vilka risker som
skall täckas etc. Det bör sedan ankomma på Kungl. Maj:t att — från tid
till annan beroende på de föreliggande förhållandena — meddela nämnden
närmare direktiv och anvisningar. Detaljutformningen av verksamheten
måste självfallet liksom hittills åvila nämnden själv.

Nämnden har vid sin översyn av garantisystemet haft till övervägande
principfrågan huruvida anledning föreligger att ändra målsättningen för
verksamheten därhän, att denna — på sätt som är fallet i många andra
länder — mera direkt inriktas på att innefatta så stor del av exporten som
möjligt med ty åtföljande ökad riskspridning. Vid en sådan ordning inne-
fattas även kreditförsäljningar, vilka exportören anser riskfria eller för

vilka han själv är beredd att bära riskerna. Det svenska systemet är väsentligen uppbyggt så att garantier meddelas endast i fall där exportörerna känner ett direkt behov därav. Därigenom kommer garantigivningen att främst avse marginalfallen, där exporten är mer eller mindre beroende av om garanti kan erhållas. Enligt nämndens uppfattning bör ett sådant system bibehållas. I sammanhanget konstateras det värde som ligger i att näringslivet självt bär huvudansvaret för sina kreditengagemang i samband med export. Därmed vinnes den bästa garantien för en ändamålsenlig fördelning av exporten på marknader och kunder. Systemet erbjuder vidare fördelar ur den synpunkten, att det medger större flexibilitet och kan anpassas efter det faktiska behovet.

Garantier avseende risker efter leverans. Politiska risker

De politiska risker som för närvarande täcks av statsgaranti är risker för förlust till följd av allmänt moratorium, valutaspärr och liknande valutahinder. Även förlust till följd av opåräknat införande av importlicenser eller återtagande av meddelade licenser kan innefattas under garantien.

Nämnden har företagit en allmän genomgång av olika politiska risker, som kan föranleda förlust i samband med export. Därvid har beaktats i vad mån dylika i utlandet täcks av exportkreditgarantier. Vidare har nämnden sökt bedöma i vilka fall det ur allmän synpunkt kan anses rimligt, att staten påtager sig ett ekonomiskt ansvar. För det fall möjligheter föreligger att avlasta en risk genom försäkring hos privat försäkringsgivare eller på annat sätt, synes sålunda anledning saknas att låta den omfattas av de statliga garantierna. En allmän utgångspunkt vid bestämmandet av risktäckningsområdet har varit att så långt möjligt åstadkomma ett i tiden sammanhängande och komplett garantiskydd.

Vid sina överväganden har nämnden kommit till den uppfattningen, att statsgaranti för politiska risker bör avse förlust som uppkommer på grund av

a) hinder för varans införsel i importlandet på grund av införande av krav på import- eller valutatillstånd eller annat däremot svarande tillstånd eller ock på grund av återtagande av redan meddelat sådant tillstånd;

b) sådan förändring i de ekonomiska förhållandena i importlandet — på grund av allmänt moratorium, revolution, krig etc. eller allmän försämring i betalningsläget — att det icke kan anses vara i överensstämmelse med normal ekonomisk klokhet att ställa varan till köparens förfogande;

c) varans beslagtagande under transporten till köparen eller inträffande under transporten av annan dylik händelse, som medför att varan icke når köparen; allt dock under förutsättning att säljaren vid händelsens inträffande står faran för godset och att riskerna icke kan täckas på annat sätt, t. ex. genom transportförsäkring;

d) utebliven betalning under sex månader av förfallen köpeskilling, då köparen är verksam i land, där det inträffat allmänt moratorium, revolution, krig eller annan liknande utomordentlig händelse;

e) utebliven transferering under sex månader (eller annan angiven tid) av inbetalad förfallen köpeskillning eller motvärdet därav i importlandets valuta, under förutsättning att köparen vidtagit alla på honom ankommade åtgärder för den inbetalade likvidens transferering;

f) vid skadefall inträffad kursändring under dröjsmål med betalning eller transferering samt i vissa undantagsfall även andra kursrisker;

g) utanför köparens och säljarens kontroll liggande händelse, som föranleder avbrott i transport eller ändring av transportsätt eller transportväg och som medför oförutsedda hos köparen ej uttagbara kostnader.

Täckning av kursrisker sker för närvarande endast i ett begränsat fall, nämligen då fakturering skett i svenska kronor eller tredjelandsvaluta och importören i vederbörlig ordning i bank inbetalat motvärdet till fakturabeloppet i inhemsk valuta men hinder sedan uppstått för transferering. Nämnden anser, att möjlighet bör finnas att i begränsad omfattning täcka kursrisken även i andra fall, då försäkring ej kan erhållas i annan ordning. Tänkbara fall då garanti kunde ifrågakomma vore exempelvis om en exportör tvingats göra en affär i en mindre stabil valuta, för vilken kurssäkring ej kan erhållas i bank, eller om han vid anbudsförfarande tvingats göra deposition i sådan valuta.

Nämnden anser icke uteslutet, att det i en framtid kan vara påkallat att täcka andra risker än de ovan uppräknade. Kungl. Maj:ts befogenheter bör därför icke begränsas till vissa särskilt angivna risker utan ha en generell karaktär.

Vilka risker som än täcks anser nämnden det angeläget att i största möjliga utsträckning anknyta garantierna till gripbara objektiva kriterier, som vid tvist mellan nämnden och garantitagaren kan prövas av neutral instans (skiljemän etc.). Av de angivna riskerna anses också samtliga utom den under b) hänföra sig till sådana förhållanden, som objektivt kan fastställas. Den under b) upptagna risken förutsätter däremot en relativt hög grad av omdömesmässig värdering. För en sådan värdering torde nämnden på grund av sin sammansättning få anses vara särskilt lämpad. Avgörandet huruvida ett skadefall föreligger bör därför här slutligt ligga hos nämnden.

Garantier avseende risker efter leverans. Kommersiella risker

Exportkreditnämnden erinrar om att den enda kommersiella risk som för närvarande täcks är utebliven betalning på grund av köparens insolvens. Sålunda omfattas ej den risk för säljaren, som ligger i att köparen av annan anledning icke fullgör sina avtalade förpliktelser. Enligt nämndens uppfattning föreligger goda skäl att utvidga garantien att även innefatta sistnämnda fall. Därvid bör tillses att garantien får en sådan utformning att möjlighet till skadereglering icke föreligger då köparens bristande fullgörande av ett kontrakt beror på omständighet som helt eller delvis kan läggas säljaren till last. I och för sig borde detta syfte kunna tillgodoses genom en specificerad uppräknning av de risker som omfattas av garantien. Det har emellertid

visat sig vara förenat med stora tekniska svårigheter att åstadkomma praktiskt användbara definitioner. Det synes därför mest ändamålsenligt, att garantibeloppet i sådana fall beräknas icke med utgångspunkt från kreditbeloppet — som eljest är brukligt — utan från det till säljarens förmån fastställda men av köparen ej erlagda skadeståndsbeloppet.

Då det gäller köpare, som är utländsk offentlig institution, torde det ofta vara svårt för exportören att utröna den faktiska anledningen till en utebliven betalning. Med hänsyn härtill anser nämnden, att det i sådana fall icke bör krävas, att garantitagaren styrker faktisk insolvens. Skadefall bör anses föreligga, då offentlig institution icke inom viss tid — förslagsvis sex månader — betalar klar och förfallen fordran.

Under senare tid har från vissa håll uttalats tveksamhet huruvida ett statligt organ som exportkreditnämnden bör ägna sig åt täckning av kommersiella risker. Denna fråga bör enligt nämnden bedömas bl. a. med hänsyn till vilka möjligheter exportörerna har att i annan ordning försäkra sig mot sådana. Sedan länge har i vårt land försäkring kunnat ske hos enskilda företag av insolvensrisker. I början av 1900-talet meddelade sålunda ett betydande antal försäkringsbolag kundkreditförsäkring. På grund av vissa missförhållanden blev emellertid en sanering nödvändig, och i slutet av 1920-talet träffade försäkringsinspektionen under hand en överenskommelse med branschen, vilken överenskommelse ledde till en koncentration av verksamheten till några få företag. För närvarande är kundkreditförsäkringen i huvudsak begränsad till ett företag, vars ifrågavarande verksamhet emellertid är av förhållandevis obetydlig omfattning och till helt övervägande del är inriktad på krediter till köpare inom landet. Nämnden, som mera allmänt övervägt de finansiella och tekniska förutsättningarna för en utvidgning av det enskilda försäkringsväsendet, finner att en sådan i och för sig bör vara möjlig. Det kan dock konstateras, att en utbyggnad av verksamheten därhän att den helt skulle kunna tillgodose behovet av insolvensriskförsäkring måste vara en fråga på längre sikt. Nämnden finner det emellertid ur skilda synpunkter önskvärt, att hithörande spörsmål göres till föremål för närmare överväganden.

Även om en utbyggnad av den enskilda försäkringssektorn kommer till stånd, finns det emellertid särskilda skäl som talar för att nämnden även fortsättningsvis lämnar garantier för kommersiella risker. Härför talar bl. a. angelägenheten av att kunna anpassa den kommersiella risktäckningen efter växlingarna i konjunkturläget. Möjlighet bör sålunda finnas att intensifiera garantigivningen i tider med avsättningssvårigheter för exportnäringen. I den mån kreditförsäkring skulle helt ombesörjas av det privata försäkringsväsendet är det sannolikt att utrymmet för exportkrediter i ett försämrat ekonomiskt läge inskränkes. Under sämre tider ökar som regel varukreditriskerna, och ett privat försäkringsföretag måste i första hand handla efter strängt affärsmässiga grunder. Om det alltså kan befinnas önskvärt, att nämnden i vissa lägen bedriver en mera omfattande kommersiell garantigiv-

ning, torde det emellertid vara nödvändigt att den även i normala tider utövar en icke obetydlig sådan verksamhet. Nämnden skulle annars icke få den kontakt med exportnärings- och marknaden, som är en förutsättning för att med exportkreditgarantier någorlunda snabbt kunna åstadkomma den stimulans, som ur samhällssynpunkt är önskvärd.

Garantier avseende risker före leverans (s. k. fabrikationsriskgaranti)

Fabrikationsriskgarantien är icke särskilt behandlad i garantikungörelsen utan har ansetts falla inom ramen för det allmänna stadgandet om exportkreditgaranti. Den avser skydd för en tillverkare mot den förlust som drabbar honom, om på grund av vissa utanför hans kontroll liggande omständigheter leverans icke kommer till stånd av varor, för vilka han haft framställningskostnader. De omständigheter som enligt nuvarande praxis föranleder skadefall är att varuutbytet med köparens land till följd av i detta inträffade politiska händelser utsättes för avbrott som kan väntas bli långvarigt, att i köparens land införes moratorium, valutaspärre eller liknande restriktioner eller att köparen blivit insolvent. Vad angår garantiprocentsatsen medges som regel förlusttäckning med 75 procent. — Såsom nämnts är garantien för närvarande förbehållen tillverkare. En handelsfirma, som i fast räkning låter hos ett annat företag tillverka en vara vilken firman avser att exportera, kan sålunda icke erhålla täckning för förlust som uppstår om exporten sedermera icke kommer till stånd. Vidare gäller, att fabrikationsriskgaranti endast meddelas för specialtillverkade varor. Därmed avses att det skall vara fråga om varor, som producerats särskilt för köparen och som saknar eller har ett begränsat värde för andra.

Med hänsyn till den stora betydelse som många handelsfirmor har för vår export anser nämnden skäl icke föreligga att i framtiden utestänga dem från möjligheten att försäkra risker före leverans. Samma regler bör i princip gälla för dem som för exportörer som själva är tillverkare. — I fråga om vilka varor som skall kunna försäkras föreslår nämnden, att som förutsättning för garanti skall gälla, att varan särskilt tillverkas med anledning av viss exportförsäljning, d. v. s. dess tillverkning skall påbörjas först sedan exportören träffat försäljningsavtal med den utländske köparen. Vidare bör gälla, att produkten skall vara identifierbar, vilket innebär t. ex. att tillverkaren skall vara skyldig dels att föra sådan redovisning att för tillverkningen reserverade råvaror, halvfabrikat etc. kan särskiljas, dels att åsätta färdigställda produkter sådan beteckning att de kan igenkännas som tillhörande den särskilda ordern. Några begränsningar i varuhänseende utöver de angivna anser nämnden icke böra finnas.

Vad angår den närmare utformningen av fabrikationsriskgarantien bör den i princip omfatta samma riskmoment som garanti avseende risker efter leverans. Den bör vidare avgränsas så att den tillsammans med garanti av sistnämnda slag ger ett i tiden sammanhängande försäkringsskydd. Samma garantiprocentsats bör gälla för risker före och efter leverans.

Garantier avseende förlust i samband med lagerhållning utomlands

Garanti för lagerhållning avser närmast att täcka den förlust som en exportör kan åsamkas vid hållande av konsignationslager utomlands i första hand till följd av nedgång i lagrets värde. Den tillkom i början av 1950-talet som ett led i strävandena att främja den dollarbetalda exporten och är i princip förbehållen denna. Någon sådan garanti har ännu icke meddelats. — Såsom komplement till själva lagergarantien kan tillhandahållas förbehållslös garanti till förmån för den bank, som finansierar lagerhållningen. Till frågan härom återkommes i följande avsnitt.

De skäl som motiverat lagergarantiens införande har enligt nämndens uppfattning förlorat i betydelse. Sålunda är — med den multilateralisering av de internationella betalningarna som ägt rum under de gångna åren — önskemålen i fråga om exportens länderinriktning icke längre lika framträdande. Det kan självfallet övervägas att bibehålla garantien som ett stöd åt exporten överhuvud. Det torde dock böra framhållas, att skillnaden mellan att hålla ett exportlager i Sverige och i utlandet icke får övervärderas och att risk för värdeminskning åvilar alla osålda för export avsedda varor, oavsett var de är belägna. Med hänsyn härtill skulle det med fog kunna hävdas, att garantien — för det fall den bibehålles — även borde omfatta de inhemska exportlagren.

Härtill kommer de särskilda svårigheter som är förknippade med en garantigivning av angivet slag. Beviljande av garantier för lagerförluster utomlands förutsätter sålunda, att nämnden i varje särskilt fall dels finner åtskilliga ofta svårbedömbara förhållanden styrkta (t. ex. att tillräcklig efterfrågan på varan föreligger), dels anser sig ha möjlighet att följa lagrets faktiska handhavande (t. ex. kontrollera att exportören verkligen bedriver en effektiv försäljningsverksamhet). En sådan fortlöpande övervakning skulle kräva, att nämnden förfogade över en särskild kontrollapparat.

På grundval av sålunda gjorda överväganden har nämnden kommit till den uppfattningen, att garantien — åtminstone under mera normala tider — icke bör ingå i dess verksamhet. Däremot anser nämnden, att Kungl. Maj:t bör ha befogenhet att då särskilda skäl föranleder därtill bemyndiga nämnden att meddela sådan garanti.

Garantier med syfte att tillgodose kapitalbehov vid export

Garantier avseende risker efter leverans har i betydande utsträckning använts av garantitagaren som ett medel att underlätta finansieringen av till köparen lämnad kredit. Garantitagaren överlåter därvid sin rätt enligt garantien på en kreditgivare som — helt eller delvis — förskotterar köpeskillingen. På samma sätt kan fabriktionsriskgarantierna tjäna som underlag för finansiering av tillverkning. Förutsättningarna för att sålunda diskontera nämndens vanliga garantier är emellertid begränsade bl. a. på grund av att dessas giltighet är förknippad med åtskilliga villkor. Möjlighet

har därför skapats att utfärda särskilda garantier, vilka direkt utformats med syfte att utgöra underlag för kreditgivning. Sådana kreditgarantier kan utfärdas i samband med leverans till utlandet, tillverkning för export samt uppläggning av varulager i utlandet.

Garantier med syfte att tillgodose säljarens kapitalbehov i samband med leverans. 1938 års exportutredning framhöll i sitt betänkande det begränsade värde som garantierna avseende risker efter leverans hade som underlag för kreditgivning och föreslog, att möjlighet skulle skapas att till förmån för svensk kreditgivare utfärda garanti, som under vissa förutsättningar kunde göras ovillkorlig gentemot denne. I anslutning till detta förslag infördes det nuvarande stadgandet i garantikungörelsen om att statsgaranti för exportkredit må beviljas — förutom svensk exportör — även svensk bank eller annan svensk kreditgivare för kredit, som lämnas vid försäljning till utlandet av inhemska alster av industri, jordbruk eller fiske. Denna utvidgade befogenhet för nämnden i garantihänseende har emellertid aldrig kommit att utnyttjas. Lämpligheten av att så sker finner nämnden också kunna ifrågasättas. Om ett företag för att kunna lämna kredit vid exportleverans är i behov av kapitaltillskott, bör det i princip ankomma på bankerna att bedöma huruvida i det särskilda fallet förutsättningar — med hänsyn till företagets soliditet, värdet av erbjudna säkerheter etc. — föreligger för att erhålla lån. Den ifrågavarande bestämmelsen synes därför böra ändras till att avse endast garanti åt svensk exportör.

Garantier med syfte att tillgodose säljarens kapitalbehov i samband med tillverkning. Enligt garantikungörelsen kan garanti lämnas för kredit, som av svensk bank eller annan svensk kreditgivare lämnas i samband med tillverkning och försäljning av svenska exportvaror. För tillämpningen av ifrågavarande bestämmelse har närmare riktlinjer utfärdats av Kungl. Maj:t. Garantien — som må omfatta högst 75 procent av den avsedda leveransens värde — innebär, att exportkreditnämnden ikläder sig subsidiärt ansvar för den betalningsskyldighet, som åvilar garantitagaren-tillverkaren i anledning av en av någon bank för honom öppnad särskild kredit. Denna kredit må av garantitagaren utnyttjas vid finansiering av tillverkning — kostnad för råvaror, arbetskraft etc. — av visst specificerat varuparti, för vilket han erhållit exportorder. Ifrågavarande garanti — som meddelats i ett tjugutal fall — är helt förbehållen dollarbetald export.

Nämnden har vid sina överväganden ifrågasatt lämpligheten av berörda garantistöd. Säljarens kapitalbehov för att genomföra viss exporttillverkning — liksom hans kapitalbehov för att kunna lämna kredit vid exportleverans — anser nämnden sålunda i princip böra tillgodoses av bankerna med beaktande av om förutsättningarna härför föreligger enligt sedvanliga bankmässiga bedömningsgrunder. I den mån ett exportföretag icke kan få sin kapitalförsörjning tillgodosedd via bankerna, kan självfallet i och

för sig frågan resas huruvida icke staten bör inträda med garantier. I normala lägen är det emellertid enligt nämndens uppfattning knappast lämpligt, att staten genom kreditgarantier påtar sig risker för svenska företags solvens, som bankväsendet för sin del icke anser vara acceptabla. Förhållandet blir emellertid något annorlunda i ett läge, då statsmakterna på grund av sysselsättningssvårigheter, allmän konjunkturnedgång etc. anser det särskilt angeläget att stödja exporten. Underlättande av företagens kapitalanskaffning för exportaffärer kan då utgöra en komplettering till andra av statsmakterna vidtagna exportfrämjande åtgärder.

I anslutning till de anförda synpunkterna föreslår nämnden, att den ifrågavarande finansieringsgarantien icke längre skall ingå i nämndens normala verksamhet men att Kungl. Maj:t inhämtar riksdagens bemyndigande att i särskilda lägen medgiva dess tillämpning. Den närmare utformningen av garantien torde det därvid böra ankomma på Kungl. Maj:t att bestämma. Någon begränsning av befogenheten till att avse endast garantigivning för export mot viss valuta synes sålunda icke motiverad. Icke heller synes skäl föreligga att begränsa Kungl. Maj:ts befogenhet såvitt avser garantiprocent-satsen. Härvidlag bör de allmänna reglerna gälla.

Garantier med syfte att tillgodose säljarens kapitalbehov i samband med lagerhållning utomlands. Exportkreditnämnden har för närvarande befogenhet att som komplement till den tidigare omnämnda lagergarantien tillhandahålla förbehållslös garanti till förmån för den bank, som finansierar lagerhållningen i fråga. Enligt av Kungl. Maj:t utfärdade riktlinjer kan sådan garanti lämnas för viss tidsperiod och täcka del av ett maximerat kreditbelopp, vilket skall stå i relation till värdet av de till lagret skeppade varorna. För krediten är i första hand säljaren-lagerhållaren ansvarig, medan nämndens ansvar är subsidiärt. — Ifrågavarande garanti har utfärdats i ett tjugutal fall.

I det föregående har nämnden beträffande den egentliga lagergarantien — till vilken här berörda garanti är avsedd att utgöra ett komplement — uttalat den uppfattningen, att sådan garanti icke normalt bör ingå i nämndens verksamhet men att Kungl. Maj:t bör ha bemyndigande att i särskilda lägen medgiva dess tillämpning. Motsvarande bör enligt nämndens uppfattning gälla för lagerfinansieringsgarantien. Detta överensstämmer också med den principiella ståndpunkt nämnden intagit, att företagets finansieringsfrågor i första hand bör lösas genom bankernas försorg. — Lagerfinansieringsgarantien bör i fortsättningen betraktas såsom en fristående garanti-form och alltså icke som ett komplement till den vanliga lagergarantien.

Garanti för inflytande av royalty, licensavgifter o. d.

Exportkreditgaranti för inflytande av royalty, licensavgifter etc. har nämnden icke ansett sig kunna meddela med stöd av bestämmelserna i den nuvarande garantikungörelsen. Nämnden finner, att möjlighet härtill bö

finnas i fortsättningen. Därvid synes dock garantien — främst med hänsyn till nödvändigheten av en gränsdragning gentemot andra slag av osynliga inkomster från utlandet — böra inskränkas till sådana fall där de bakomliggande nyttjanderättsupplåtelseerna etc. är av beskaffenhet att främja svensk varuexport.

Garantiprocentsatsen

Enligt nu gällande bestämmelser må garantiprocentsatsen icke överstiga 75 procent. Då särskilda skäl föreligger, kan den dock utsträckas till 85 procent.

Enligt nämndens uppfattning bör garantiprocentsatsen vara flexibel och kunna anpassas med hänsyn till omständigheterna i olika lägen. En viss av riksdagen fastställd högsta gräns för procentsatsen bör dock finnas även i fortsättningen. Denna gräns föreslås bli 90 procent. Inom den sålunda bestämda ramen bör det sedan ankomma på Kungl. Maj:t att genom direktiv till nämnden från tid till annan — alltefter rådande förhållanden — närmare ange, vilka garantiprocentsatser som generellt skall tillämpas.

Då det — i fråga om garantier avseende risker efter leverans — gäller att bestämma den procentsats som i det särskilda fallet skall gälla, är nämndens praxis sedan länge, att länderna indelas i olika grupper alltefter storleken av de risker som bedömes föreligga. Sålunda har tillämpats en indelning i tre grupper med procentsatser å resp. 75, 70 och 60 procent. Principen har varit att sätta procentsatsen högre vid leveranser till stabila marknader och lägre vid leveranser till mera riskfyllda. Beträffande de överväganden som legat till grund för en sådan differentiering framhåller nämnden först, att det i och för sig får anses vara en sund princip att iakttaga viss återhållsamhet i risktagandet genom att anpassa garantiens omfattning efter riskens storlek. Härtill kommer att exportören vanligen torde ha möjlighet att få ut ett högre pris på sin vara, då han säljer på en mera riskfylld marknad. Även med tanke på den högre företagarens vinst och exportörens i motsvarande mån ökade möjlighet att bära en självrisk finner nämnden det sålunda motiverat att tillämpa lägre garantiprocentsats i sådana fall. Också den synpunkten har spelat in att nämnden genom det lägre garantiskyddet rent allmänt velat mana exportörerna till försiktighet vid leveranser till mindre stabila marknader. — Nämnden anser att de anförda synpunkterna alltjämt bör tillmätas relevans och avser att även i fortsättningen gradera garantiskyddet med hänsyn till marknadernas karaktär.

Hittills har samma garantiprocentsats tillämpats för politiska och kommersiella risker. Då emellertid säljaren som regel får anses ha lättare att bedöma en köparens kreditvärdighet än ett lands ekonomiska läge och då han vidare allmänt selt torde ha större möjlighet att välja mellan olika köpare än mellan olika marknader, talar enligt nämnden goda skäl för att

garantiskyddet i framtiden i princip bör sättas lägre för de kommersiella riskerna än för de politiska.

I anslutning till vad sålunda anförts och med hänsyn till rådande ekonomiska förhållanden finner nämnden en höjning av tillämpade garanti-procentsatser motiverad. Sålunda bör tills vidare vad angår politiska risker tillämpas procentsatser växlande mellan 85 och 75 procent, beroende på köparelandet, samt vad angår kommersiella risker procentsatser växlande mellan 75 och 65 procent. Jämfört med hittillsvarande praxis innebär detta en höjning för politiska risker med i allmänhet 10 och i vissa fall 15 procentenheter.

Kreditandelsförsäkring eller förlustrisikförsäkring

Exportkreditnämnden upplyser, att enligt dess nuvarande praxis garantier för risker efter leverans i regel avser inflytande av viss andel av den lämnade krediten (kreditandelsförsäkring). Endast i särskilda fall täckes viss del av uppkommande slutlig förlust (förlustrisikförsäkring). Skillnaden mellan de båda försäkringsformerna består framför allt däri att vid kreditandelsförsäkring de första avbetalningarna helt går i avräkning på garantien och säljarens egen riskandel hänföres till de sista avbetalningarna, medan vid förlustrisikförsäkring avbetalningarna hela tiden fördelar sig på garantien och säljarens riskandel. I senare fallet kvarstår sålunda nämnden principiellt i risken fram till sista avbetalningen.

Från näringslivets sida har framförts önskemål om en mera allmän övergång till förlustrisikförsäkring. I och för sig ligger en sådan omläggning inom ramen för nämndens befogenheter. Nämnden anser också, att konkurrensförhållandena på utlandsmarknaderna motiverar ett tillmötesgående av dessa önskemål och har för avsikt att från och med årsskiftet 1958/59 övergå till att generellt tillämpa förlustrisikförsäkring i sin verksamhet.

Småindustriens behov av exportkreditgarantier

Frågan om småindustriens behov av exportkreditgarantier berördes i två motioner vid 1958 års B-riksdag, och statsutskottet uttalade i anslutning därtill önskvärdheten av att exportkreditnämnden i samband med en översyn av garantisystemet beaktade de mindre och medelstora företagens särskilda problem.

Vid sina överväganden av hithörande spörsmål har nämnden berett småindustriens exportbyrå tillfälle att redovisa sina synpunkter i ämnet. Därvid har framgått, att småindustriens export till övervägande del sker genom svenska exporthus, vilka köper varorna av tillverkarna i fast räkning. I de fall då småindustriföretagen själva säljer på export sker detta vanligen på kontantbasis. De har därför i allmänhet icke behov av garantier. I den mån sådant behov likväl förelegat och vederbörande företag vänt sig till nämnden har dennas behandling av garantifrågan som regel tillfredsställt

sökanden. Några konkreta förslag till ändrade bestämmelser för verksamheten har det under sådana förhållanden icke ansetts påkallat att framlägga. Det har endast uttalats en allmän önskan om ökat samarbete mellan nämnden och småindustriens exportorgan.

Småindustriens problem synes sålunda icke ha något omedelbart samband med möjligheterna till kreditgivning vid export. Snarare torde de ligga på det organisatoriska och finansiella planet. Vad angår den organisatoriska aspekten anför nämnden som exempel, att det ej sällan inträffar, att introduktion av en småindustriprodukt på en utländsk marknad leder till beställningar av en storleksordning som vida överstiger vederbörande företags kapacitet. Då beställningarna ofta är odelbara, blir följden att företaget måste avstå från affär. Inom industrien överväges att lösa detta problem genom att få till stånd samarbete mellan olika företag för fullgörande av viss order. — Nämnden måste i sin garantigivning tillse att förutsättningar i de särskilda fallen föreligger för genomförande av en anmäld exportaffär. Därvid kan icke bortses från huruvida kapacitetsfrågan är löst på ett tillfredsställande sätt. Det är emellertid angeläget, att nämnden inom sitt verksamhetsområde medverkar till att förbättra småindustriens exportmöjligheter.

Vad angår de finansiella problemen torde — såsom tidigare anförts — företagen i regel icke erfordra kapitaltillskott för finansiering av exportkrediter. Däremot föreligger ofta kapitalbehov för rationalisering och utvidgning av driften. Ej sällan kan investeringsåtgärder av detta slag vara en förutsättning för att ett företag skall ha möjlighet att taga på sig en bestämd exportorder. Då det gäller tillgodoseendet av sådana kapitalbehov — utöver vad som på sedvanligt sätt ställes till förfogande av bankerna — har statsmakterna tillskapat särskilda kreditmöjligheter för småindustrien. För det fall att ytterligare kreditstöd åt denna anses motiverat synes det i första hand böra lämnas genom en utbyggnad av ifrågavarande redan existerande kreditformer.

Med hänsyn till vad sålunda anförts har nämnden icke funnit skäl framlägga några förslag som särskilt syftar till att tillgodose småindustriens behov av exportkreditgarantier.

Garantier vid export till s. k. underutvecklade länder

Frågan om garantigivning vid export till s. k. underutvecklade länder berördes i en motion vid 1958 års B-riksdag. Däri uttalades önskvärldheten av att exportkreditnämnden välvilligt prövade möjligheterna att lämna garantier för sådan export från svenska företag till underutvecklade länder, som kunde förutses ha betydelse för dessa länders utveckling. I anslutning därtill uttalade statsutskottet, att det utgick ifrån att hithörande spørsmål blev föremål för övervägande av nämnden vid en översyn av garantisystemet.

Beträffande den form, i vilken de tekniskt mera utvecklade staterna bör hjälpa de underutvecklade länderna att öka sin import av viktiga förnödenheter av olika slag, anser nämnden att stödet helst bör ges på sådant sätt att mottagarländerna blir i stånd att fritt välja de inköpskällor som i de särskilda fallen är ur deras synpunkt mest fördelaktiga. Detta innebär, att hjälpen i första hand bör kanaliseras över de internationella samarbetsorganen. En mera omfattande bilateral bindning av kapitalstödet till ifrågavarande länder, varigenom den mottagande parten blir tvingad att begagna tillhandahållna medel för import enbart från visst land, finner nämnden ur svensk synpunkt — i betraktande bl. a. av svenska leveransintressen — angeläget att undvika. Om man emellertid från svensk sida likväl anser motiverat att vidtaga åtgärder, som skulle ha det dubbla syftet att dels öka den svenska insatsen till hjälp åt underutvecklade länder, dels direkt främja svenska exportintressen, kan självfallet övervägas att låta sådana åtgärder få formen av vidgade möjligheter för svenska exportörer till kreditgarantiskydd.

Nämnden vill i sammanhanget framhålla, att garantier redan nu i relativt stor omfattning beviljas för export till underutvecklade länder. Detta är i och för sig naturligt eftersom det är just på dessa marknader som — åtminstone i fråga om de politiska riskerna — behovet av garanti är störst. Då för närvarande en betydande del av den finansiella ramen för verksamheten är ounyttjad, kan garantigivningen på ifrågavarande länder förväntas ytterligare öka. Härvid har emellertid nämnden — om icke annat föreskrives — att tillse att de villkor är uppfyllda som normalt uppställs för medgivande av garantistöd.

Om det av politiska skäl finnes påkallat att nämnden för leveranser till underutvecklade länder beviljar garantier utan iakttagande av sedvanlig praxis, torde särskilda direktiv böra utfärdas av statsmakterna. Därvid synes i först hand erforderligt att bestämma en särskild finansiell ram för ifrågavarande verksamhet. Vidare torde böra angivas de uppmjukningar i fråga om betalningsvillkor, självrisk och premiesättning som kan tillåtas. Garantivillkoren enligt direktiven bör i stora drag anpassas med hänsyn till internationellt tillämpade normer. En tävlan i att erbjuda gynnsamma kreditvillkor bör så långt möjligt undvikas, och Sverige har från sina utgångspunkter anledning att stödja det internationella samarbete som syftar till en samordning i förevarande hänseende. Endast politiska risker bör i princip omfattas av den berörda garantigivningen.

En på angivet sätt utvidgad garantiverksamhet kommer enligt nämndens åsikt sannolikt att leda till sådana förluster, att den indirekt får karaktären av medveten subventionspolitik. Det synes angeläget, att detta förhållande öppet redovisas och att möjligheter skapas att täcka uppkomna förluster i särskild ordning, d. v. s. vid sidan av nämndens normala skadereglering.

Reservationer

Ordföranden i exportkreditnämnden, f. d. generaldirektören W. Björck, och en ledamot, vice riksbankschefen S. Joge, har anmält skiljaktig mening i vissa frågor.

Ordföranden delar nämndens uppfattning, att *lagerhållnings- och finansieringsgarantier* icke bör ingå i den normala garanti- verksamheten. Han ifrågasätter emellertid, om de bör komma till användning ens i en svårare krissituation. — I fråga om *fabrikationsriskgarantierna* anser han skäl icke föreligga att bryta mot den nuvarande principen, att framställning av standardvaror icke kan bli föremål för fabriktionsriskförsäkring. En rubbning av denna princip är ägnad att medföra synnerliga svårigheter vid eventuell skadereglering. — Vad angår frågan om *garantigivning till underutvecklade länder* skulle det inge allvarliga betänkligheter om de affärsmässiga grundsatser som reglerar nämndens verksamhet jämkades för att tillgodose ett internationellt hjälpbehov. Det bör icke förekomma, att nämnden såvitt gäller köpare i underutvecklade länder ikläder sig risker eller tillämpar kreditvillkor, som icke kan tillåtas i andra sammanhang, eller fastställer premiesatser, som icke motsvarar det faktiska läget. För det fall statsmakterna finner ett ökat stöd till ifrågavarande länder motiverat, torde lämpligen den vägen väljas att tillhandahålla statliga krediter.

Ledamoten Joge finner, att försäkring av *kommersiella risker* lämpligen bör ske i annan ordning än genom exportkreditnämnden. Så länge andra försäkringsmöjligheter saknas måste dock nämnden tillhandahålla garantier för sådana risker. Joge anser det emellertid önskvärt, att nämnden med större skärpa understrukt angelägenheten av att en utbyggnad kommer till stånd av den enskilda försäkringsverksamheten på förevarande område. Ett hinder härför kunde tänkas föreligga, om — såsom nämndens majoritet ifrågasatt — nämnden skulle driva konjunkturpolitik med den kommersiella risktäckningen. I sammanhanget framhåller Joge, att verksamheten principiellt är avsedd att drivas så att nämndens risktagande icke blir större än att premierna över en tillräckligt lång period täcker skador och skälig andel av administrationskostnaderna. Skulle konjunkturpolitik på detta område innebära, att nämnden tidvis siktar på större risktagande och därmed större förluster än som kan beräknas bli täckta av motsvarande premier, kan naturligtvis enskilda försäkringsgivare ej konkurrera. Det finns emellertid goda skäl att antaga att en sådan konjunkturpolitik skulle bli föga effektiv till sina verkningar, och det kan förmodas, att den av detta och andra skäl aldrig kommer att praktiseras.

Vad angår förslaget om ett *utvidgat garanti skydd för kursrisker* ifrågasätter Joge lämpligheten av en sådan utvidgning. Möjlighet finns sålunda att på terminsmarknaden försäkra sig mot kursförluster i de mera allmänt förekommande kontraktstvalutorna. Detta gäller dock i allmänhet icke, när det är fråga om terminer på över ett år. Det förefaller emeller-

tid klart, att om statsmakterna skulle finna det befogat att övertaga kursrisker på längre tider detta bör ske genom ett organ som har möjlighet att åtminstone i någon utsträckning neutralisera riskerna. Dylika möjligheter saknar exportkreditnämnden. Vad beträffar de valutor som överhuvud icke är föremål för terminsaffärer anser Joge, att man från svensk sida icke har något intresse av att genom garantistöd främja en exportkonkurrens som består i godtagande av svaga valutor som kontraktswaluta.

Remissyttranden

Över promemorian har efter remiss yttranden avgivits av arbetsmarknadsstyrelsen, statskontoret, kommerskollegium, försäkringsinspektionen, fullmäktige i riksbanken, fullmäktige i riksgäldskontoret, Svenska bankföreningen, Svenska försäkringsbolags riksförbund, Sveriges allmänna exportförening, Sveriges grossistförbund, Sveriges industriförbund, Sveriges hantverks- och småindustriorganisation, Svensk industriförening, Sveriges lantbruksförbund, Svenska cellulosaaföreningen, Svenska pappersbruksföreningen, Svenska trävaruexportföreningen, Jernkontoret, Sveriges mekanförbund, Sveriges varvsindustriförening, Kooperativa förbundet och Landsorganisationen i Sverige. Kommerskollegium har vid sitt yttrande fogat utlåtanden från Stockholms handelskammare, Östergötlands och Södermanlands handelskammare, Smålands och Blekinge handelskammare, Gotlands handelskammare, Skånes handelskammare, handelskammaren i Göteborg, handelskammaren i Karlstad, handelskammaren i Gävle samt Västernorrlands och Jämtlands läns handelskammare. Vidare har i anledning av promemorian yttrande inkommit från Svenska konsulterande ingenjörers förening.

Behovet av en förstärkning och effektivisering av det statliga exportkreditgarantistödet understrykes allmänt. I ett flertal yttranden framhålles sålunda, att den allt mer skärpta konkurrensen på utlandsmarknaderna fört med sig långtgående krav från köparnas sida i fråga om kreditlättnader. En förutsättning för att svensk exportindustri under sådana förhållanden skall kunna hävda sin ställning säges bl. a. vara, att den erhåller ett kreditstöd likvärdigt med vad som erbjödes dess utländska konkurrenter.

Exportkreditnämndens förslag anses också i stort sett väl ägnade att stärka vår industris konkurrensförmåga. De allmänna utgångspunkterna för desamma godtas allmänt. Vad angår förslaget om vidgade befogenheter för Kungl. Maj:t att avpassa garantiformer och garanti-villkor efter skiftande behov, delar remissinstanserna — eller lämnar utan erinran — nämndens uppfattning, att riksdagens ställningstagande bör begränsas till de allmänna riktlinjerna, såsom den finansiella ramen, huvudvillkoren för kreditgivning och risktagande etc., medan det bör ankomma på Kungl. Maj:t att i anslutning till dessa riktlinjer närmare bestämma om formerna för verksamheten.

Betydelsen av en ökad smidighet i systemet betonas bl. a. av *Sveriges allmänna exportförening*, *Sveriges industriförbund*, *Sveriges hantverks- och småindustriorganisation* samt *Sveriges lantbruksförbund*. Det framhålls, att möjligheter därigenom skapas att successivt anpassa verksamheten med hänsyn till ändrade förhållanden så att svenska exportörer i garantihänseende kan konkurrera på lika villkor med utländska företag. I fråga om sysselsättningsläget inverkan på garantistödet hävdar *Sveriges industriförbund* och *Stockholms handelskammare*, att eventuella sysselsättningssvårigheter icke bör vara avgörande för garantigivningens utformning i de enskilda försäkringsfallen. Det stöd som i sådana fall kan vara motiverat för vissa företag eller branscher bör ges i andra former än genom ett försäkringsmässigt uppbyggt exportkreditgarantisystem. Denna uppfattning delas icke av *kommerskollegium*, som anser att det bör finnas utrymme för att i sysselsättningsssyfte genom garantigivning underlätta för viss industribransch eller för industrien inom viss landsdel att exportera sina produkter också om konjunkurläget för exporten i stort skulle vara tillfredsställande. — *Arbetsmarknadsstyrelsen* — liksom *Landsorganisationen* — ser garantisystemet främst som ett led i samhällets sysselsättningsbefrämjande politik och betonar vikten av att det smidigt kan anpassas med hänsyn till ändringarna i arbetsmarknadsläget. — *Sveriges mekanförbund* — liksom *Västernorrlands och Jämtlands läns handelskammare* — framhåller, att även om en viss flexibilitet i riktlinjerna för exportkreditnämndens verksamhet är nödvändig det är angeläget att dessa riktlinjer utformas så att exportföretagen icke plötsligt får sina kreditförutsättningar ändrade. Speciellt vid export av kapitalvaror kräves långsiktig planering från företagets sida, och det är därvid av betydelse att man kan räkna med en viss stabilitet i villkoren för garantierna.

Nämndens förslag att antalet försäkringsbara risker skall utökas, i första hand i fråga om de politiska riskerna men även beträffande den kommersiella risktäckningen, anser remissinstanserna allmänt vara välmotiverat. Den av nämnden uppgjorda förteckningen på politiska risker, som bör kunna omfattas av garantier, vill dock Svenska bankföreningen, Sveriges allmänna exportförening och Jernkontoret ha kompletterad i vissa smärre hänseenden.

Svenska bankföreningen erinrar om det system som tillämpas i vissa länder att hänföra importvarorna till olika valutakategorier, därvid för vissa kategorier tillämpas särskilt fördelaktiga valutakurser. Ett upphävande för viss vara av sådan privilegierad valutabehandling bör enligt föreningen likställas med ett återtagande av meddelat import- eller valutatillstånd. *Sveriges allmänna exportförening* anser, att så över huvud bör vara fallet då importlandets myndigheter företager ingripanden, vilka medför en väsentlig ökning av köparens kostnader. Varor kan t. ex. beläggas med så höga import- eller depositionsavgifter, att åtgärderna kan jämföras med ett faktiskt importstopp. — *Jernkontoret* erinrar om att enligt nämndens förslag

garanti bl. a. bör kunna avse förlust, som uppkommer på grund av varans beslagtagande under transporten till köparen eller inträffande under transporten av annan dylik händelse, som medför att varan icke når köparen; allt dock under förutsättning att säljaren vid händelsens inträffande står faran för godset och att riskerna icke kan täckas på annat sätt, t. ex. genom transportförsäkring. Den angivna reservationen bör enligt Jernkontoret ändras så att exportkreditgarantien täcker risk för utebliven betalning dels om försäljning sker fob och transportförsäkring tagits av motparten, dels om försäljning sker cif och köparen redan disponerar över försäkringspolis och övriga dokument.

Nämndens förslag om ett utvidgat garantiskydd för kursrisker avstyrkes av statskontoret och fullmäktige i riksbanken, medan kommerskollegium och Svenska bankföreningen uttalar tveksamhet. *Statskontoret* anser, att de motiv som kan anföras till stöd för en sådan utvidgning icke uppväger de olägenheter och svårbedömbara risker för framtida förluster, som blir följden därav. Härtill kommer, att exportörerna redan nu har goda möjligheter att genom terminsaffärer hos valutabankerna hålla sig skadeslösa för kursförluster i de mera allmänt förekommande kontraktshalvorna. Någon anledning att genom liberala försäkringsvillkor stimulera svensk export mot betalning i mindre goda valutor synes icke föreligga. *Fullmäktige i riksbanken* anför liknande skäl för sitt avstyrkande. *Svenska bankföreningen* framhåller, att täckning av kursrisker i princip är en uppgift för affärsbankerna och riksbanken och att det därför är angeläget att effektiva åtgärder först och främst vidtages för att förbättra de möjligheter som står exportörerna till buds på denna väg. Så länge den reguljära terminsmarknaden för valutor icke kan erbjuda tillräckliga garantier i förevarande hänseende, kan dock måhända skäl tala för att nämnden får vissa begränsade möjligheter till sådan risktäckning. *Kommerskollegium* delar Svenska bankföreningens tveksamhet men kommer — liksom föreningen — till slutsatsen att möjligheter bör finnas till garantigivning i särskilda fall.

Nämnden förutsätter i sitt förslag, att garantitvister mellan nämnden och garantitagaren skall kunna prövas av neutral instans (skiljemän etc.). Vad angår de politiska riskerna, har reservation dock gjorts för visst fall, nämligen då omständigheterna är sådana att det icke kan anses överensstämman med normal ekonomisk klokhet att ställa varan till köparens förfogande. Mot detta avsteg från huvudprincipen har ett flertal remissinstanser reagerat.

Beträffande de kommersiella riskerna har förslaget, att garantien skall utvidgas till att omfatta — förutom risken för utebliven betalning på grund av insolvens — även risk för annat kontraktsbrott, allmänt tillstyrkts eller lämnats utan erinran av remissinstanserna. Yttrandena har huvudsakligen kommit att behandla den principiella frågan huruvida staten eller enskilda försäkringsgivare bör svara för garantiverksamheten.

Kommerskollegium finner det tveksamt om garantigivningen hos nämnden

den bör omfatta de kommersiella riskerna. Härför talar dock bl. a. den omständigheten, att den enskilda försäkringsrörelsen åtminstone för närvarande icke är utbyggd för en sådan verksamhet och sannolikt också saknar resurser härför. Även det förhållandet torde böra beaktas, att försäkringsbolagens benägenhet att bevilja kreditförsäkringar av naturliga skäl måste bli mindre i en vikande konjunktur, vilket innebär en utveckling rakt motsatt den eftersträfvade. En statlig garantigivning, som kan ske utan iakttagande av strängt affärsmässiga principer, får i ett sådant läge sin särskilda betydelse. Nämnden bör med hänsyn till angivna förhållanden tills vidare ha möjlighet att lämna garantier även för kommersiella risker. Det synes emellertid kollegium lämpligt, att en utredning verkställes angående möjligheterna att utbygga den enskilda försäkringsverksamheten på området.

Försäkringsinspektionen lämnar i sitt yttrande en redogörelse för försäkringsverksamheten på kundkreditområdet. Därav framgår att den enskilda kundkreditförsäkringen är av förhållandevis begränsad omfattning och i huvudsak koncentrerad till ett företag. Under sådana förhållanden synes förutsättningar saknas för en avveckling av den kommersiella risktäckning, som sker i exportkreditnämndens regi. — I sammanhanget redogöres för de omständigheter som föranlett restriktivitet vid meddelande av nya koncessioner för kundkreditförsäkring. För det fall en utbyggnad av den enskilda försäkringsverksamheten numera anses påkallad, är inspektionen emellertid beredd att medverka vid en förutsättningslös omprövning av frågan.

Fullmäktige i riksbanken framhåller, att förutsättningarna för att tillgodose konjunkturpolitiska syften genom kommersiell risktäckning måste anses vara begränsade. Under sådana förhållanden synes det önskvärt, att avtäckning av kommersiella risker i ökad utsträckning sker hos enskilda försäkringsgivare. Denna uppfattning delas av *statskontoret* och även av *Landsorganisationen*, som dock anser det tveksamt om exportkreditområdet kan göras attraktivt för försäkringsbolagen, bl. a. med tanke på svårigheterna att klart skilja mellan de politiska och kommersiella riskerna.

Svenska försäkringsbolags riksförbund, *Svenska bankföreningen* och *Sveriges industriförbund*, vilkas uppfattning i frågan torde återspegla den allmänna inställningen bland remissinstanserna inom näringslivet, framhåller att de kommersiella riskerna — i motsats till de politiska — i princip bör täckas genom de enskilda försäkringsbolagen. De tekniska och finansiella svårigheterna anses icke heller lägga några avgörande hinder i vägen härför. Försäkringsbolagens övertagande av ansvaret är emellertid en fråga på sikt, och i avvaktan på att hithörande problem blir närmare utredda bör exportkreditnämnden tills vidare kunna fortsätta med sin verksamhet på området. Svenska försäkringsbolags riksförbund framhåller, att om så skulle vara att nämnden även framdeles meddelar garantier för kommersiella risker detta i så fall bör ske efter strikt affärsmässiga principer. Om exempelvis nämnden låter försäkringen av politiska risker till någon del subventionera den kommersiella risktäckningen blir det nämligen i längden omöjligt för bolagen att hävda sig i konkurrensen. Ur denna synpunkt framstår det som önsk-

vårt, att nämnden i sin redovisning särskiljer de båda slagen av garantigivning.

Vad angår *f a b r i k a t i o n s r i s k g a r a n t i e n* tillstyrker remissinstanserna — eller lämnar utan erinran — nämndens förslag, att sådan garanti i fortsättningen skall kunna lämnas icke endast till tillverkare utan även till handelsfirmor. En sådan utvidgning av tillämpningsområdet torde enligt *Svenska bankföreningen* och *arbetsmarknadsstyrelsen* även bli till hjälp för småindustrien, vars försäljning på utlandsmarknaderna i många fall handhas av exportfirmor. — Den av nämnden föreslagna uppmjukningen av nuvarande praxis, enligt vilken fabriktionsriskgaranti kan erhållas endast för specialtillverkade varor, anser *kommerskollegium* och *Svenska bankföreningen* vara välmotiverad. Kollegium framhåller, att några bärande skäl icke torde kunna anföras mot en sådan ordning, att garanti även utfärdas då det gäller varor av mer eller mindre utpräglad standardtyp. — *Sveriges hantverks- och småindustriorganisation* understryker angelägenheten av att garantibestämmelserna i fortsättningen får en sådan utformning, att fabriktionsriskgaranti och garanti avseende risker efter leverans ger ett i tiden sammanhängande försäkringskydd.

Förslaget att nämnden i fortsättningen icke normalt skall bevilja *g a r a n t i e r* för risker i samband med lagerhållning utomlands utan endast i särskilda lägen och då efter bemyndigande av Kungl. Maj:t lämnas utan erinran av flertalet remissinstanser. Endast *arbetsmarknadsstyrelsen* och *Jernkontoret* ställer sig tveksamma. Jernkontoret anser sålunda, att nämnden alltjämt bör ha kvar möjligheten att lämna sådana garantier. I sammanhanget hänvisas till den skärpta konkurrensen på utlandsmarknaderna. Som ett led i bearbetningen av dessa kommer i fortsättningen — särskilt då det gäller avlägset belägna länder — att krävas en mer omfattande lagerhållning än hittills. Med tanke på de osäkra marknader det i många fall är fråga om bör exportörerna-lagerhållarna då ha möjlighet att försäkra sig mot politiska risker av olika slag.

I fråga om *g a r a n t i e r* med syfte att tillgodose kapitalbehov vid export har *Svenska bankföreningen*, *Sveriges mekanförbund* och *vissa handelskammare* ställt sig tveksamma till nämndens förslag att statsgaranti icke längre skall kunna beviljas banker för kredit som lämnas vid försäljning till utlandet. Den hittillsvarande garantimöjligheten för banker har visserligen icke utnyttjats, men det anses realistiskt att räkna med att behov av sådana garantier framdeles kan uppkomma.

I övrigt har remissinstanserna huvudsakligen uppehållit sig vid garanti-stödet i samband med tillverkning för export. Nämndens förslag att ifrågasvarande finansieringsgaranti i fortsättningen icke normalt skall ingå i dess verksamhet utan endast i särskilda lägen och efter bemyndigande av Kungl. Maj:t lämnas utan erinran av flertalet remissinstanser. Från vissa håll —

Sveriges industriförbund, Svensk industriförening, Sveriges mekanförbund och Landsorganisationen — har dock anmälts avvikande uppfattning.

Svenska bankföreningen delar nämndens uppfattning, att det icke normalt bör åvila den att meddela garantier för finansieringskrediter, som av exportörerna upptages hos banker och andra kreditinstitut. Finansieringen av exportkreditgivningen är visserligen — särskilt när det gäller längre kreditfrister — ett bekymmersamt problem i dagens läge, men detta beror mindre på svårigheter för företagen att ställa bankmässiga säkerheter än på andra orsaker, främst då den allmänna knappheten på långfristigt kapital. Finansieringsfrågan lär därför icke i mera väsentlig mån kunna lösas genom att staten i ökad utsträckning tillhandahåller garantier utan andra vägar måste sökas. Inom föreningen pågår en utredning angående möjligheterna att genom medverkan av bankerna i en eller annan form underlätta exportfinansieringen.

Sveriges industriförbund och *Landsorganisationen* säger sig visserligen i princip dela nämndens uppfattning om den berörda finansieringsgarantien men anser dock, att denna i särskilda fall kan bli ett lämpligt komplement till övriga garantiformer och därför bör ingå i nämndens normala verksamhet.

Svensk industriförening framhåller, att ifrågavarande finansieringsgaranti kan bli av särskild betydelse, då det gäller att förbättra småindustriens exportmöjligheter. Det är nämligen för närvarande i många fall så att företagen måste avstå från utlandsbeställningar därför att de saknar medel för inköp av de extra råvaror och halvfabrikat som erfordras. De kreditmöjligheter, som staten i annat sammanhang tillskapat för att stödja småindustrien, är härvidlag icke till någon större hjälp, då de i första hand syftar till att möjliggöra investeringar i maskiner och anläggningar. Med hänsyn till antydda förhållanden föreslår föreningen, att garantien bibehålles och utformas till en speciell, på småindustriens export inriktad garantiform. Föreningens uppfattning delas av *Sveriges mekanförbund*, som framhåller att ett undantagande av angivna garanti från nämndens verksamhet kan medföra allvarliga olägenheter i synnerhet för mindre och medelstora verkstadsföretag, som ofta har svårigheter att få en snabb exportökning finansierad på kapitalmarknaden.

Nämndens förslag om införande av garanti för inflytande av royalty, licensavgifter o. d. har remissinstanserna allmänt tillstyrkt eller lämnat utan erinran. Vad angår nämndens uttalande att garantigivningen därvid torde böra begränsas till fall där de bakomliggande nyttjanderättsupplåtelseerna är av beskaffenhet att främja svensk varuexport, framhåller *Svenska bankföreningen* och *Sveriges industriförbund*, att de icke kan se skäl för en sådan inskränkning i garantiens tillämpning. Enligt bankföreningen bör försäljning till utlandet av idéer och tekniskt kunnande vara lika förtjänt av stöd som export av varor. Även *Sveriges allmänna exportförening* understryker angelägenheten av en liberal praxis vid ifrågavarande garantigivning.

Förslaget att den av riksdagen bestämda maximigränsen för garantiprocentssatserna höjes från för närvarande 85 procent till 90 procent tillstyrkes allmänt. Endast *statskontoret* har uttalat viss tveksamhet. Ämbetsverket framhåller, att den höjning nämnden föreslår av de faktiskt tillämpade garantiprocentssatserna ligger inom ramen för den redan nu gällande maximigränsen, d. v. s. 85 procent. Med hänsyn härtill är statskontoret icke övertygat om nödvändigheten av en höjning av denna till 90 procent. Det vill dock icke motsätta sig en sådan, om exportläget anses påkalla det, men föreslår att riksdagens bemyndigande göres tidsbegränsat, förslagsvis till ett år.

Nämndens förslag om höjning av de faktiskt tillämpade procentssatserna — för politiska risker till procentssatser varierande mellan 85 och 75 procent beroende på köpareland och för kommersiella risker till procentssatser varierande mellan 75 och 65 procent — vinner allmänt bifall. Vissa kritiska synpunkter har dock anförts av några remissinstanser. *Svenska bankföreningen* delar visserligen nämndens uppfattning om lämpligheten av att tillämpa en lägre maximiprocentssats för kommersiella än för politiska risker men anser det tveksamt huruvida procentssatserna i varje särskilt fall skall avpassas så att den kommersiella risktäckningen blir lägre än den politiska. En sådan ordning skulle i varje fall strida mot nämndens påpekande, att insolvensriskens storlek är oberoende av om köparen är bosatt i ett land med ansträngda betalningsförhållanden eller i ett land med gott betalningsläge. — *Landsorganisationen* och *Kooperativa förbundet* ställer sig tveksamma till nämndens praxis att differentiera procentssatserna för olika länder och därigenom favorisera de stabila och valutastarka marknaderna. Enligt *Kooperativa förbundet* synes det rimligare, att exportören själv får intill en viss maximigräns välja önskad garantiprocentssats och erlägga en däremot svarande premie.

Fullmäktige i riksbanken anser det motiverat — med hänsyn till rådande exportläge och förhållandena på den svenska arbetsmarknaden — att garantiprocentssatserna höjes och att staten sålunda ökar sitt risktagande. Fullmäktige understryker dock att även om en mera aktiv politik från nämndens sida är motiverad verksamheten dock skall syfta till att vara självbärande och bedrivs på sådant sätt att infrysning av exportfordringar undviks.

Förslaget om övergång från kreditandelsförsäkring till förlustriskförsäkring tillstyrkes allmänt. Bl. a. *Sveriges allmänna exportförening*, *Svenska bankföreningen*, *Sveriges industriförbund*, *Jernkontoret* och *Landsorganisationen* understryker den betydelse för exporten, som en sådan omläggning kommer att ha. Svenska bankföreningen framhåller emellertid, att den — i likhet med nämnden — av många skäl finner det önskvärt att vederbörande exportörer alltid står en viss, icke alltför obetydlig självrisk. För att detta önskemål skall kunna tillgodoses vid ett sys-

tem med förlustrisikförsäkring torde krävas, att särskilda förbehåll intages i garantiavtalen om självrisk intill ett visst fixerat belopp. — *Statskontoret* utgår ifrån att omläggningen icke kommer att medföra anspråk på en utvidgning av den för nämndens verksamhet fastställda garantiramen samt understryker angelägenheten av att nämnden med uppmärksamhet följer verkningarna av omläggningen så att bl. a. erforderliga justeringar av premiesatserna snarast kan ske.

Nämndens uppfattning att skäl icke torde föreligga att föreslå ändrade bestämmelser för att särskilt tillgodose småindustriens behov av exportkreditgarantier delas av *kommerskollegium* och *Svenska bankföreningen*. Kommerskollegium anser sålunda, att garanti-givningen även såvitt avser småindustrien bör följa de riktlinjer, som allmänt gäller för nämndens verksamhet. För det fall särskilt stöd befinnes påkallat, bör detta lämnas genom en utbyggnad av de kreditmöjligheter, som i annan ordning står ifrågavarande företag till buds. — *Sveriges hantverks- och småindustriorganisation* anser, att nämnden dragit allt för hastiga slutsatser av det förhållandet, att småindustrien hittills icke begagnat sig av garanti-givningen i någon större utsträckning. Om blott garantiinstitutet får en smidigare utformning, om gällande bestämmelser samordnas och förenklas och om ökad publicitet och information ges i fråga om garanti-verksamheten kommer långt flera företag än hittills att taga nämndens tjänster i anspråk. I sammanhanget påpekas, att ett växande antal mindre industriföretag inför planerna på en gemensam europamarknad inriktar sig på bearbetning av utlandsmarknaderna. Till följd härav kommer småindustriens behov av exportkreditgarantier att successivt öka. Även *Svensk industriförening* betonar vikten av att småindustriens möjligheter att erhålla garantier förbättras. Särskilt betydelsefull är därvid finansieringsgarantien, som bör bibehållas i nämndens normala verksamhet och speciellt utformas med hänsyn till de mindre företagens behov.

Vad nämnden anfört om garanti-givning som medel att främja och stödja exporten till s. k. underutvecklade länder har föranlett uttalanden av vissa remissinstanser.

Kommerskollegium och *fullmäktige i riksbanken* framhåller, att garanti-givning icke bör förekomma beträffande sådan export till underutvecklade länder, som i första hand syftar till att främja mottagarlandets ekonomiska utveckling. Avgörande för nämndens ställningstagande i garantiärenden bör vara, om ifrågavarande export är värdefull ur svensk synpunkt och om garantistödet kan lämnas med iakttagande av de principer som normalt gäller för nämndens verksamhet. Är det däremot fråga om att tillgodose ett hjälpbehov bör ett eventuellt stöd lämnas i andra former. Enligt fullmäktige i riksbanken bör stöd till ekonomisk utveckling främst ges i form av långfristiga krediter, som då lämpligen tillhandahålles genom förmedling av internationella organisationer.

Fullmäktige i riksgäldskontoret anser, att stöd via exportkreditgarantier många gånger torde vara fördelaktigare än stöd genom direkta statslån. Detta torde framför allt gälla, då förlustrisken är förhållandevis ringa och kreditgivningen är av huvudsakligen kommersiell karaktär. Endast då det av särskilda skäl befinnes påkallat att lämna större krediter med relativt stor förlustrisk synes det lämpligare att låta kreditgivningen få formen av statliga lån. Enligt fullmäktiges mening bör båda möjligheterna hållas öppna.

Enligt *Landsorganisationen* måste det ur vissa synpunkter vara en bättre hjälpform att uppbygga direkta affärsförbindelser med stöd av statliga kreditgarantier än att kanalisera medel över internationella samarbetsorgan. Dylika på kommersiella överväganden uppbyggda förbindelser kan bli utgångspunkten för ett expanderande handelsutbyte till gagn för såväl svenska exportintressen som de underutvecklade ländernas näringsliv. Organisationen har emellertid förståelse för tanken att garantiformer med subventionsinslag — t. ex. i form av speciellt låg självrisk eller nedsatta riskpremier — bör hållas åtskilda från nämndens ordinarie verksamhet. En lämplig ordning synes vara, att en särskild medelsram — förslagsvis på några tiotal miljoner kronor — fastställs och att i samband därmed särskilda direktiv utfärdas för ifrågavarande medels administrering. Organisationens uppfattning delas i stort sett av *Kooperativa förbundet*.

Departementschefen

De syften som tillgodosetts genom den statliga exportkreditgarantivningen har varierat. Då garantisystemet tillskapades år 1933, var huvudsyftet att genom stimulans åt exporten främja sysselsättningen inom landet. Sedan arbetslöshetskrisen övervunnits, blev det mera allmänna näringspolitiska överväganden som betingade verksamheten. Även den synpunkten spelade in att garantier lämnades på många håll i utlandet och att det därför av konkurrensskäl ansågs motiverat att ge de svenska exportörerna ett motsvarande stöd. Efter andra världskriget har verksamheten tidvis i betydande utsträckning kommit att tillgodose handels- och valutapolitiska ändamål. På senare tid har åter det önskemålet trätt i förgrunden att genom aktivering av exportansträngningarna stimulera sysselsättningen inom industrien.

Som en allmän erfarenhet av garantisystemet kan sägas, att under goda konjunkturer, då svårigheter icke föreligger att finna avsättning för exporten, näringslivets intresse för garantierna är tämligen ringa. Exportörerna har då i allmänhet möjlighet att välja kunder och marknader, och försäljningens inriktning bestämes främst med hänsyn till vad som ur vinstsynpunkt ter sig mest fördelaktigt. Förutsättningarna för att under sådana förhållanden genom garantistöd påverka exportens inriktning på länder och köpare har visat sig vara förhållandevis begränsade. Ett helt annat intresse får garantierna i ett konjunkturläge som dagens, då utlands-

marknaderna präglas av hård konkurrens och avsättningssvårigheter. Köparens anspråk på krediter växer då, och möjligheterna att nå kontraktssavslut blir ofta beroende av säljarens förmåga att erbjuda gynnsamma betalningsvillkor. Härvidlag ökar betydelsen av det garantistöd som står exportörerna till buds.

Från det svenska näringslivets sida har på senare tid i olika sammanhang framhållits, att en förutsättning för att vår exportindustri under nuvarande förhållanden skall kunna hävda sin ställning är att den erhåller ett garantistöd motsvarande det som erbjudes dess utländska konkurrenter. För egen del är jag väl medveten om de svårigheter som den långtgående konkurrensen i kredithänseende innebär. Redan de ökade kreditengagemangen utgör för många företag en kännbar belastning. Härtill kommer att riskerna i samband med kreditgivning allmänt tilltar med försämringen i det internationella betalningsläget och med det förhållandet att exportörerna i dagens läge endast har begränsade möjligheter att välja kunder och marknader. Jag anser det under sådana förhållanden angeläget att en förstärkning och koncentration kommer till stånd av de statliga exportkreditgarantierna. Icke minst är detta påkallat med hänsyn till exportens betydelse för sysselsättningen inom stora delar av vårt näringsliv. — Jag vill i detta sammanhang erinra om den betydande utvidgning av ramen för garantigivningen som vidtogs i fjol. Utvidgningen — från 300 till 600 milj. kronor — avvägdes med hänsyn dels till den ökade omfattningen av den export som försäkras i dagens läge, dels till de förlängda kredittider som numera tillämpas. Enbart en utvidgning av garantiramen har dock icke ansetts tillräcklig för att ge exportnäringsen möjligheter att i kredithänseende konkurrera med andra länder. Även en effektivisering av garantiformerna och en förstärkning av garantiskyddet har bedömts påkallad. Detta har ansetts motiverat bl. a. för att öka möjligheterna för svensk export att komma in på nya marknader, där gynnsamma utvecklingsmöjligheter föreligger på längre sikt men där konkurrensen i kredithänseende i dagens läge erbjuder särskilda svårigheter.

Mot bakgrunden av här angivna förhållanden har frågan om utformningen av exportkreditgarantiverksamheten närmare övervägts av exportkreditnämnden, som i en nyligen avgiven promemoria framlagt förslag i ämnet.

En förutsättning för att garantisystemet skall kunna verka effektivt är enligt exportkreditnämnden, att en sådan flexibilitet i garantigivningen kan åstadkommas, att denna smidigt kan anpassas och varieras i styrka efter lagets växlingar. För närvarande kännetecknas verksamheten av en viss bundenhet. Detta sammanhänger med att garantivillkoren under årens lopp — för att tillgodose skiftande ändamål — ändrats och byggts på genom relativt detaljerade anvisningar, som fastställts av riksdagen. Följden har blivit, att ändring i de nuvarande garantibestämmelserna i betydande utsträckning kräver dennas medverkan. Då det i många fall kan vara förenat med olägenheter att låta av utvecklingen motiverade jämkningar i verksamheten anstå i avvaktan på en riksdagsbehandling bör enligt

nämnden en sådan ordning lämpligen åvägbringas, att riksdagens ställningstagande i fortsättningen begränsas till de mera väsentliga elementen i garantisystemet, medan det bör ankomma på Kungl. Maj:t att i anslutning till de av riksdagen givna riktlinjerna bestämma den närmare utformningen av detta. För en sådan uppläggning — vilken allmänt tillstyrkts eller lämnats utan erinran av remissinstanserna — kan enligt min uppfattning vägande skäl anföras. Även den närmare kompetensfördelning mellan riksdag och Kungl. Maj:t som nämnden antytt synes lämpligt avvägd. Jag tillstyrker alltså nämndens förslag. Enligt den ordning jag sålunda förordat skulle — förutom den finansiella ramen för verksamheten — sådana frågor vara underkastade riksdagens prövning som vilka slag av krediter som kan omfattas av garantier, den huvudsakliga omfattningen av risktäckningsområdet samt den högsta tillåtna garantiprocentsatsen. Den angivna ordningen skulle göra det möjligt att vid ändrade konjunkturer snabbt anpassa kreditstödet till marknadsförhållandena och sysselsättningsläget. Förutsättningarna för att i verksamheten beakta uppkomna svårigheter för viss industribransch eller för industrien inom visst område skulle också öka.

Vad angår frågan vilka risker som bör täckas genom statliga exportkreditgarantier gäller för närvarande att garanti icke meddelas mot utebliven betalning av annan anledning än köparens insolvens eller sådana åtgärder utomlands som allmänt moratorium, valutaspärr och dylikt. Dock får garanti beviljas mot förlust till följd av opåräknat införande av krav på importlicenser eller återtagande av meddelade licenser. Från exportörhåll har framställts önskemål om förbättring av garantiskyddet såväl vad gäller försummelser från köparens sida (s. k. kommersiella risker) som beträffande sådana omständigheter vilka ligger utanför såväl köparens som säljarens kontroll (s. k. politiska risker). Vid sina överväganden av möjligheterna att utvidga garantiskyddet har nämnden företagit en genomgång av olika politiska risker, som kan leda till förlust i samband med export. Därvid har beaktats dels i vad mån sådana risker i utlandet täcks av garantier, dels vilka möjligheter svenska exportörer redan nu har att i annan ordning försäkra sig mot dem. Som resultat av denna genomgång har nämnden utarbetat en förteckning på risker, som bör omfattas av garantiskyddet (jfr sid. 6). Förteckningen torde ange flertalet av de politiskt betingade förlustfall som kan komma ifråga. Bortsett från vissa smärre kompletteringsönskemål har den också av remissinstanserna ansetts motsvara föreliggande försäkringsbehov. Några remissinstanser — liksom en ledamot av nämnden — har emellertid uttalat betänkligheter mot att garantiskyddet utvidgas att innefatta även förlust på grund av ändrade valutakurser. Jag vill i denna fråga endast erinra om att kursriskförsäkring icke avsetts ske annat än i undantagsfall, då kurssäkring i annan ordning — genom terminsaffärer etc. — icke kunnat ordnas och då omständigheterna i övrigt särskilt motiverar garantiskydd. — Av de kommersiella riskerna kan för närvarande endast täckas så-

dana som avser utebliven betalning på grund av köparens insolvens. Garantiskyddet omfattar sålunda ej risken för att köparen av annan anledning än insolvens icke fullgör sina kontraktsförpliktelser. I likhet med nämnden anser jag goda skäl tala för att låta även sådana fall täckas av garantier. Givetvis bör därvid tillses att garantiskydd icke lämnas då köparens bristande fullgörande av ett kontrakt beror på omständigheter som helt eller delvis kan läggas säljaren till last. — Allmänt kan om förslaget till utvidgad politisk och kommersiell risktäckning sägas, att det avser att så vitt möjligt ge exportören ett i tiden sammanhängande och komplett försäkringsskydd. Det är givetvis icke uteslutet, att det framdeles kan vara påkallat att låta garantierna omfatta även andra risker än de här nämnda. Med hänsyn härtill synes Kungl. Maj:t böra ha möjlighet att anpassa risktäckningsområdet till vad utvecklingen kräver i olika lägen. Riksdagens ställningstagande skulle alltså i enlighet härmed icke innefatta ett fastställande av de särskilda riskerna utan gälla risktäckningens mera allmänna omfattning.

Vissa remissinstanser — liksom en ledamot av exportkreditnämnden — har uttalat tveksamhet huruvida försäkring av kommersiella risker bör ske i statlig regi. Denna fråga bör — som nämnden påpekat — bedömas bl. a. med hänsyn till vilka möjligheter som i övrigt föreligger att säkra sig mot sådana risker. Den enskilda försäkringsverksamheten på kundkreditområdet har för närvarande en begränsad omfattning. Delvis sammanhänger detta med den restriktiva koncessionspraxis som tillämpats sedan ett tjugotal år och som föranletts av vissa tidigare rådande missförhållanden inom berörda delar av försäkringsbranschen. I vad mån förutsättningar i dagens läge föreligger för en utbyggnad av den enskilda försäkringsverksamheten på området kan icke i detta sammanhang bedömas. Möjligt är att en sådan utbyggnad i ändamålsenliga former kan komma till stånd. Det är emellertid uppenbart, att tillräcklig enskild försäkringskapacitet för närvarande icke står till buds för att kunna övertaga den kommersiella risktäckning som sker i exportkreditnämndens regi. Vad angår frågan i vad mån den statliga garantiverksamheten även framdeles — efter en eventuell utbyggnad av den enskilda försäkringsrörelsen — bör omfatta kommersiella risker, finnes enligt min mening vägande skäl som talar för att så blir fallet. Jag vill härvidlag bl. a. erinra om att i fråga om huvuddelen av vår export, som går till näraliggande, ekonomiskt och politiskt stabila marknader, de kommersiella riskerna i samband med exportkrediter är av helt avgörande betydelse. Med hänsyn till önskvärdheten att i ett vikande konjunkturläge kunna hävda och utveckla exporten även på dessa marknader är det angeläget att möjligheter då finnes att ge försäkringen av kommersiella risker en tillfredsställande omfattning. Om sådan försäkring skulle helt ombesörjas av det privata försäkringsväsendet — som handlar strikt affärsmässigt — kan svårigheter uppkomma att i ett försämrat ekonomiskt läge bereda önskvärt utrymme för exportkrediter. Vid bedömningen av denna fråga får naturligtvis hänsyn också tagas till att exportkreditga-

rantierna i utlandet i allmänhet omfattar även de kommersiella riskerna. — I detta sammanhang vill jag framhålla, att den statliga garantiverksamheten givetvis i princip bör drivas affärsmässigt. Detta bör emellertid icke hindra, att verksamheten får den flexibilitet, som ur allmänna synpunkter är önskvärd.

Som tidigare framhållits kan garanti mot politiska risker och insolvensrisker erhållas redan i samband med igångsättandet av viss fabrikation för export. Garantien, som benämnes *fabrikationsriskgaranti*, avser att ge skydd åt en tillverkare mot den förlust som drabbar honom, om på grund av vissa inträffade politiska omständigheter eller köparens irådade insolvens leverans icke kommer till stånd av varor för vilka tillverkaren haft framställningskostnader. Exportkreditnämnden föreslår, att sådan garanti i fortsättningen skall kunna meddelas icke endast tillverkare utan även handelsföretag. För närvarande kan nämligen en handelsfirma, som låter hos ett annat företag tillverka en vara för export, icke erhålla täckning för förlust som uppstår om exporten sedermera icke kommer till stånd. En sådan utvidgning av tillämpningsområdet — som allmänt förordats av remissinstanserna — synes mig välmotiverad icke minst med hänsyn till den betydelse för svensk export som handelshusen har på åtskilliga varuområden. Jag vill i sammanhanget framhålla, att den föreslagna ändringen kan ha särskilt värde för att främja exporten av småindustriens produkter, vilkas försäljning på utlandsmarknaderna ofta går över mellanled. — Exportkreditnämnden har i sin promemoria vidare tagit upp frågan vilka varor som kan bli föremål för en fabriktionsriskgaranti och därvidlag föreslagit en uppmjukning av hittillsvarande praxis. I fortsättningen borde sålunda garanti kunna meddelas icke endast för specialtillverkade varor utan även för mera standardbetonade varor, givetvis under förutsättning att tillverkningen av dem påbörjas först sedan försäljningsavtal träffats och att de under tillverkningsprocessen och därefter är identifierbara. En sådan uppmjukning av praxis synes i hög grad ägnad att öka garantiens användbarhet. Allmänt sett bör i fråga om den närmare utformningen av fabriktionsriskgarantien framhållas, att den i princip bör omfatta samma riskmoment som garanti avseende risker efter leverans och att den bör avgränsas så att de båda garantierna tillsammans ger ett i tiden sammanhängande försäkringskydd.

Enligt nuvarande bestämmelser kan garanti meddelas även mot förlust på grund av lagerhållning av svenska exportvaror utomlands. Garantien — som närmast avser att täcka förlust till följd av nedgång i lagervärdet — tillkom i början av 1950-talet som ett led i strävandena att stimulera exporten till hårdvalutaländer och är enligt av riksdagen godkända riktlinjer i princip förbehållen denna export. De valutapolitiska skäl som motiverat den särskilda inriktningen av ifrågasatt garanti är icke längre för handen. För det fall den bibehålles synes den därför icke böra reserveras för försäljning på vissa marknader utan gälla exporten överhuvud. Exportkreditnämnden har dock ifrågasatt om det finns

anledning att genom garantier särskilt stödja den lagerhållning som sker utomlands. Det framhålles, att skillnaden mellan att hålla lager hemma och i utlandet icke bör övervärderas och att risk för värdeminskning åvilar alla osålda exportvaror oavsett var de finns lagrade. Härtill kommer de särskilda administrativa problem som är förenade med en sådan garantigivning. Nämnden — mot vars uppfattning remissinstanserna i allmänhet icke haft något att erinra — kommer därför till slutsatsen, att lagerhållningsgarantien i fortsättningen icke bör ingå i den normala garantiverksamheten. För egen del finner jag icke heller denna garantiform särskilt ändamålsenlig. Man kan dock icke bortse från att upprättandet av lager utomlands, särskilt då på nya och mera avlägsna marknader, ur kommersiella synpunkter kan vara värdefullt eller ibland rent av nödvändigt. En sådan lageruppläggning kan vara förenad med risker, som icke rimligen kan bäras av lagerhållaren själv eller täckas genom sedvanliga försäkringar. Med hänsyn bl. a. härtill anser jag, att garantiformen bör bibehållas. Den bör dock — som nämnden framhållit — icke ingå i den normala garantiverksamheten utan endast komma till användning för särskilda fall eller i särskilda lägen och efter bemyndigande av Kungl. Maj:t, som då har att utfärda närmare direktiv för berörda garantigivning. Jag förutsätter därvid, att Kungl. Maj:t har befogenhet att närmare ange de risker som kan täckas.

Exportkreditnämnden har vid sin översyn av garantisystemet närmare övervägt i vad mån finansieringsunderlättande garantier bör ingå i verksamheten. Det må i sammanhanget nämnas, att tidigare berörda fabrikationsriskgarantier och garantier avseende risker efter leverans i viss utsträckning användes som underlag för att tillgodose exportörens kapitalbehov i samband med viss exporttransaktion. Garantien överlåtes därvid av exportören på en bank eller annan kreditgivare som förskotterar köpeskillingen. Möjligheterna att ordna kapitalförsörjningen på denna väg är emellertid begränsade, vilket sammanhänger med att ifrågavarande garantier är förknippade med vissa villkor, som minskar deras värde för en kreditgivare. Framför allt inverkar den omständigheten, att garantierna icke gäller vid försummelse från exportörens sida. Det har därför tillskapats särskilda finansieringsunderlättande garantier, vilka utformats i direkt syfte att utgöra underlag för kreditgivning till exportör. Sådana kan tillhandahållas i samband med leverans till utlandet, tillverkning för export samt lagerhållning utomlands. Garantierna — av vilka de som avser tillverkning formellt är reserverade för dollarbetald export — innebär, att exportkreditnämnden ikläder sig ansvaret för den betalningsskyldighet som åvilar vederbörande exportör i anledning av en för honom öppnad kredit. Enligt min mening kan man i likhet med nämnden ifrågasätta lämpligheten av att sådant garantistöd fortsättningsvis lämnas på denna väg. Påpekas bör här den avgjorda skillnad som föreligger mellan å ena sidan de vanliga garantierna avseende risker före och efter leverans samt å andra sidan finansieringsgarantierna. De förra hänför sig sålunda endast till köparens förpliktelser, medan de senare avser förhållanden som återgår på säljaren, t. ex. dennes

soliditet. För risker av sistnämnt slag torde nämnden i normala fall icke böra ikläda sig något ansvar. I den mån säljaren är i behov av kapital för att genomföra en viss exportaffär synes den riktiga ordningen vara att han vänder sig till en bank som enligt bankmässiga bedömningsgrunder avgör om förutsättningar föreligger för erhållande av lån. För vissa delar av näringslivet finns dessutom särskilda statliga garanti- och låneformer, som tar sikte direkt på kapitalförsörjningen. Likväl finner jag det icke otänkbart att det i vissa situationer kan uppkomma behov av att använda även finansieringsunderlättande exportkreditgarantier i syfte att på grund av t. ex. sysselsättningssvårigheter stimulera exporten. Möjligheten härför bör enligt min mening hållas öppen. Om sålunda ifrågavarande garantier enligt vad nyss sagts icke bör ingå i den normala garantiverksamheten, synes de alltså ändå böra bibehållas för att kunna komma till användning i särskilda lägen. Detta torde i så fall böra ske efter bemyndigande av Kungl. Maj:t, som förutsättes ha befogenhet att meddela nämnden närmare anvisningar i fråga om utformningen av garantistödet. Sådana anvisningar bör exempelvis avse vilka slag av exporttransaktioner som skall omfattas av garantierna, vilken garantiprocentsats som skall tillämpas och vilka kostnadselement som skall beaktas. Den begränsning till dollarbetald export som för närvarande gäller i fråga om finansieringsgarantier i samband med tillverkning bör bortfalla. Vad jag sålunda ansett böra gälla överensstämmer i stort sett med exportkreditnämndens förslag, som av det helt övervägande antalet remissinstanser lämnats utan erinran.

I sin promemoria har exportkreditnämnden föreslagit, att garantier i fortsättningen bör kunna meddelas för inflytande av royalty, licensavgifter o. d., därvid dock garantistödet — närmast med hänsyn till nödvändigheten av en gränsdragning gentemot andra slag av osynliga inkomster från utlandet — borde förbehållas sådana fall där de bakomliggande upplåtelseerna är av beskaffenhet att främja svensk varuexport. En sådan utvidgning av tillämpningsområdet, vilken av remissinstanserna allmänt tillstyrkts eller lämnats utan erinran, synes väl motiverad. I och för sig kan enligt min mening försäljning till utlandet av idéer och tekniskt kunnande många gånger vara lika förtjänt av stöd som försäljning av varor. Det bör därför icke vara uteslutet att kunna lämna exportkreditgarantier även i fall, då sambandet med varuexport icke är så klart framträdande. Några närmare riktlinjer härvidlag är det emellertid av naturliga skäl svårt att ge. Det får bli beroende av omständigheterna i de särskilda fallen hur långt nämnden anser sig kunna gå.

I fråga om garantiskyddet gäller för närvarande, att garantiprocent satsen icke må överstiga 75 procent. Dock kan den, då särskilda skäl föranleder därtill, höjas till 85 procent. I likhet med exportkreditnämnden anser jag, att den övre gränsen nu bör sättas vid 90 procent. Inom den sålunda bestämda ramen bör det sedan ankomma på Kungl. Maj:t att alltefter omständigheterna genom direktiv till nämnden ange vilka procentsatser som generellt skall tillämpas. Nämnas må i sammanhanget att näm-

den, som tidigare tillämpat garantiprocentsatser växlande mellan 75 och 60 procent för politiska och kommersiella risker, från och med den 1 januari 1959 efter bemyndigande av Kungl. Maj:t tillämpar procentsatser växlande mellan 85 och 75 procent såvitt gäller de politiska riskerna. — Ytterligare en förbättring har redan genomförts av nämnden. I stället för att meddela kreditandelsförsäkring, d. v. s. garanti för inflytandet av viss del av den lämnade krediten, har nämnden nämligen från och med 1959 års ingång övergått till s. k. förlustrisikförsäkring, som avser täckning av viss del av uppkommande slutlig förlust. Det speciella värdet för en exportör av sistnämnda slag av garanti ligger däri att den löper avsevärt längre tid, vilket givetvis är av särskilt stor betydelse vid långa kredittider. — Den förbättring av garantiskyddet som skett genom höjningen av garantiprocentsatserna och övergången till förlustrisikförsäkring torde i väsentlig mån öka garantiernas värde för exportörerna.

Nämnden har i sin promemoria slutligen behandlat vissa spörsmål, beträffande vilka det uttalats önskemål om att de måtte beaktas vid en översyn av garantisystemet. Däribland ingår frågan om garantistöd åt småindustrien. Nämnden har haft samråd med företrädare för småindustriens exportintressen, därvid framgått att de mindre företagens export i stor utsträckning sker genom mellanled och att företagen i den mån de själva ombesörjer sin export vanligen säljer på kontantbasis. Nämnden har också kommit till den uppfattningen, att småindustriens exportproblem icke i första hand sammanhänger med behovet av kreditgivning till köparna utan mera är av organisatorisk och finansiell art. De organisatoriska problemen ligger därvid närmast i de svårigheter som kan uppstå för företagen att kapacitetsmässigt klara beställningar av den storleksordning det ofta blir fråga om vid utlandsförsäljningar, medan de finansiella sammanhänger med företagens behov av kapital för erforderliga rationaliserings- och utbyggnadsarbeten. Givetvis har de organisatoriska och de finansiella problemen ett nära samband med varandra. Jag vill i sammanhanget framhålla, att det framstår som angeläget att från statsmakternas sida stödja småindustrien i dess strävanden att öka sin konkurrenskraft. De mindre företagens kapitalförsörjningsproblem har också varit föremål för särskild uppmärksamhet från statsmakternas sida under de senaste åren. Sålunda har den av kommerskollegium bedrivna lånegarantiverksamheten väsentligt utvidgats samtidigt som företagareföreningarnas utlåningsmöjligheter ökats. I betydande utsträckning måste dock lösningen av aktuella problem ankomma på näringslivet självt. Bl. a. synes kapacitetssvårigheterna vid export i många fall kunna lösas genom ökat samarbete mellan företagen, t. ex. i den formen att flera företag slår sig samman för genomförande av viss försäljning. Möjligheterna att utnyttja exportkreditgarantierna skulle säkerligen också öka i den mån exporten kunde på lämpligt sätt samordnas. Givetvis är det angeläget, att exportkreditnämnden å sin sida i möjlig mån lämnar sin medverkan till en lösning av hithörande problem.

Även frågan om garantigivning som medel att främja

exporten till underutvecklade länder har berörts i promemorian. Nämndens uppfattning torde i korthet kunna anges så att sådant stöd till underutvecklade länder, som främst syftar till dessas ekonomiska utveckling, i första hand bör ges i form av direkta statliga krediter. Vill man vidtaga stödåtgärder som har det dubbla syftet att dels öka den svenska hjälpinsatsen till berörda länder, dels direkt främja svenska exportintressen på dessa, kan det emellertid enligt nämnden övervägas att låta sådana åtgärder få formen av exportkreditgarantier. Härvid bör enligt nämnden beaktas att, medan den ordinära verksamheten bör bedrivas efter affärsmässiga grunder och premiesättningen sålunda anpassas efter föreliggande risker, en garantigivning av nyssnämnt slag för att få önskvärd effekt måste få karaktären av en medveten exportsubventionering. Då det är angeläget att den affärsmässiga uppläggningsen av verksamheten även i fortsättningen bibehålles, torde det därför bli nödvändigt att ett eventuellt särskilt garantistöd till förmån för underutvecklade länder hålles skilt från övrig garantigivning. Särskilda direktiv kräves angående den närmare utformningen av garantistödet och medel måste i särskild ordning anvisas för att täcka de förluster som kan väntas uppstå.

För egen del vill jag framhålla, att frågan om den närmare utformningen av det stöd som från svensk sida kan lämnas till de s. k. underutvecklade länderna inrymmer en rad frågeställningar som jag här icke torde behöva gå närmare in på. I vad mån sådant stöd bör lämnas i form av exportkreditgarantier eller på annat sätt blir beroende av omständigheterna i de särskilda fallen — syftet med stödet, omfattningen av detta samt andra inverkanse faktorer. Som framhållits av Landsorganisationen och Kooperativa förbundet kan särskilda fördelar vara förenade med exportkreditgarantiformen. Affärsförbindelser, som på detta sätt bygges upp, kan bli utgångspunkten för ett expanderande handelsutbyte till gagn för såväl svenska exportintressen som de underutvecklade ländernas näringsliv. Vid bedömningen av hithörande spörsmål bör emellertid även beaktas, att garantier redan nu i stor utsträckning meddelas vid export till underutvecklade länder och att utrymmet för ytterligare sådana garantier är betydande. Härtill kommer att genomförandet av nämndens förslag — ökning av antalet försäkringsbara risker, höjning av garantiprocentsatserna, övergång till förlustrisikoförsäkring — innebär att garantierna får ett ökat värde för exportörerna. Dessa avlastas sålunda från risker vilka kanske tidigare i särskild grad avhållit dem från exportaffärer på de underutvecklade marknaderna. Enligt min mening är det därför lämpligt att i första hand avvakta erfarenheterna av den redan genomförda och nu föreslagna ytterligare omläggningen av garantiverksamheten för att säkrare kunna bedöma i vilken utsträckning denna tillgodoser intresset att utveckla vår export till berörda marknader. Jag anser emellertid, att möjlighet bör finnas att vid behov kunna lämna särskilda direktiv för att genom garantier utöver den ordinarie verksamheten stödja önskvärd export till ifrågavarande länder. Jag utgår från att Kungl. Maj:t kan meddela beslut därom förutsatt att ifråga-

varande garantier hålles inom den av riksdagen fastställda garantiramen. För att säkra att utrymme inom denna finnes för en sådan mera riskbetonad garantigivning, synes Kungl. Maj:t lämpligen böra tills vidare reservera ett par tiotal miljoner kronor för ändamålet. Jag förutsätter dock, att för det fall en eventuell garantiverksamhet av detta slag medför förluster riksdagen i särskild ordning anvisar medel för deras täckning.

Slutligen vill jag taga upp frågan om förlängning av det av riksdagen lämnade bemyndigandet att meddela exportkreditgarantier. Detta bemyndigande omfattar som tidigare framhållits en treårsperiod och gäller intill utgången av budgetåret 1959/60. Det innebär, att staten får åta sig betalningsansvar i form av statsgaranti för exportkredit till ett belopp av högst 600 milj. kronor. Med hänsyn till att endast ett år återstår till dess frågan om en förlängning av bemyndigandet blir aktuell, synes det lämpligt att nu utverka en sådan för en ny treårsperiod, d. v. s. för tiden 1960/61—1962/63. Någon förändring av totalramen för garantigivningen synes icke för närvarande påkallad med hänsyn till det betydande outnyttjade utrymme som alljämt finnes. Icke heller torde det föreligga någon anledning att nu vidtaga ändring i den ram å 100 milj. kronor, som uppställts för lagerhållnings- och finansieringsgarantierna.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels medgiva att staten må intill utgången av budgetåret 1962/63 åta sig betalningsansvar i form av statsgaranti för exportkredit till ett belopp av högst 600 miljoner kronor,

dels ock godkänna i det föregående angivna riktlinjer för den statliga exportkreditgarantiverksamheten.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Pierre Vinde